

O'QUVCHILARNI KASB-HUNAR TANLASH KOMPETENSIYALARINI FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA SHAKLLANTIRISH

Qurbonov Pardatursun Zaripovich

San'atshunoslik kafedrası katta o'qituvchisi

Xushvaqova Durdona O'ktam qizi

Shahrisabz Davlat pedagogika instituti ijtimoiy fanlar fakulteti

Texnologik ta'lim 1/24, 2 kurs talabasi

Bugungi globallashuv va raqobat kuchaygan davrda ta'lim jarayonining asosiy vazifalaridan biri — o'quvchilarda mustaqil ravishda ongli ravishda kasb tanlash, mehnat bozorida o'z o'rnini aniqlash va kelajak faoliyatiga nisbatan mas'uliyatli yondashish kompetensiyalarini rivojlantirishdan iborat. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari jarayonida fanlararo integratsiya tamoyillariga asoslangan yondashuv o'quvchining har tomonlama rivojlanishiga, jumladan, kasbga yo'naltirish jarayonining sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Ushbu maqolaning maqsadi — o'quvchilarda kasb-hunar tanlash kompetensiyalarini shakllantirishda fanlararo integratsiyaning mazmuni, ahamiyati va samarador yondashuvlarini tahlil qilishdir.

Maqola oldiga qo'yilgan vazifalar:

kasb tanlash kompetensiyalarining mazmunini ochib berish;

fanlararo integratsiyaning nazariy asoslarini yoritish;

integratsiyalashgan ta'lim orqali kasbga yo'naltirishning samarali modellarini misollar bilan tushuntirish;

amaliy taklif va tavsiyalar berish.

Asosiy qism

1. Kasb-hunar tanlash kompetensiyasining mazmuni

Kasb tanlash kompetensiyasi — o'quvchining o'z qobiliyati, qiziqishi va mehnat bozorida talablar asosida ongli ravishda kasb tanlashga tayyorligi, kasb faoliyati haqida yetarli bilimga egaligi va o'z kelajak faoliyatini rejalashtira olishini anglatadi. Bu kompetensiya quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

Axborot kompetensiyasi — turli kasblar haqida to'g'ri ma'lumotga ega bo'lish.

Shaxsiy kompetensiya — o'z imkoniyatlarini baholay bilish.

Ijtimoiy kompetensiya — mehnat jamoasiga moslasha olish.

Motivatsion kompetensiya — kasbga qiziqish va intilish.

Mazkur kompetensiyalarni shakllantirishda ta'lim fanlarining alohida emas, balki integratsiyalashgan holda berilishi o'quvchi fikrlashini kengaytiradi va kasbga yo'naltirish tizimini kuchaytiradi.

2. Fanlararo integratsiyaning ilmiy-metodik asoslari

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

Fanlararo integratsiya — bu o'quv jarayonida turli fanlar mazmuni, metodlari va bilimlarini birlashtirish orqali o'quvchilarning chuqur, tizimli va kompleks fikrlash qobiliyatini rivojlantirish metodidir.

Integratsiyaning afzalliklari:

bilimlarni amaliyotga yo'naltiradi;

real hayotda uchraydigan vaziyatlarni ko'p qirrali tahlil qilishga o'rgatadi;

o'quvchilarni muammolarni hal qilishga jalb etadi;

kasblar bilan tanishishni tabiiy jarayonga aylantiradi.

Bu yondashuv o'quvchini nafaqat bilimli, balki bozor talabini tushunadigan, qiziqish va qobiliyatini baholay oladigan shaxs sifatida shakllantiradi.

3. Fanlararo integratsiya orqali kasbga yo'naltirishning samarali yo'llari

1) "STEM + Kasb" modeli

Matematika, informatika, kimyo, texnologiya kabi fanlarda o'quvchilar: muhandislik, arxitektura, dasturlash, tibbiyot kabi sohalar bilan bevosita tanishadi; laboratoriya ishlari orqali real kasbiy ko'nikmalarni hosil qiladi.

2) Adabiyot – Tarix – San'at integratsiyasi

Gumanitar yo'nalishlarda:

jurnalistika, tarjimonlik, tarixshunoslik, dizayn, aktyorlik kasblari haqida ko'nikmalar beriladi;

ijodiy loyihalar orqali o'quvchilar o'z qobiliyatini sinab ko'radi.

3) Ona tili – Iqtisod – Texnologiya

Bu yo'nalishda:

biznes reja tuzish, taqdimot qilish, marketing asoslari;

kichik tadbirkorlik loyihalarini ishlab chiqish;

kasblarning iqtisodiy jihatlarini tushunish imkoniyati yaratiladi.

4) Loyiha asosida o'qitish (Project-based learning)

Fanlar birlashgan loyihalar:

"Mening kelajakdagi kasbim"

"Mahalladagi kasblar xaritasi"

"Kasblar bo'yicha intervyular"

o'quvchilarda amaliy ko'nikmalarni mustahkamlaydi.

4. Amaliyotda uchraydigan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari

Muammolar:

fanlararo hamkorlikning yetarli emasligi;

o'quvchilar kasblar haqida noto'liq ma'lumotga ega bo'lishi;

maktablarda kasbga yo'naltirish darslarining tizimli emasligi;

ota-onalarning kasb tanlashdagi bosimi yoki noto'g'ri yo'naltirishi.

Takliflar:

integratsiyalashgan o'quv dasturlarini yaratish;

maktablarda "Kasb tanlash markazlari" tashkil etish;

fan o'qituvchilarining o'zaro hamkorlik rejalarini ishlab chiqish;

kasb egalari bilan uchrashuvlar, mahorat darslari, amaliy ekskursiyalarni yo'lga qo'yish.

Xulosa

Fanlararo integratsiya asosida kasb-hunar tanlash kompetensiyasini shakllantirish o'quvchilarda hayotiy, amaliy va ongli tanlov qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu jarayon orqali o'quvchi o'zining qobiliyati, qiziqishi va mehnat bozoridagi talablarga mos ravishda kasb tanlay oladi. Integratsiyalashgan ta'lim nafaqat nazariy bilimlarni mustahkamlaydi, balki ularni amaliy hayotga bog'lab beradi. Shunday ekan, maktab ta'limida fanlararo integratsiya asosidagi kasbga yo'naltirish jarayonini kuchaytirish kelajakda raqobatbardosh, malakali va ongli mutaxassislarni tarbiyalashning eng muhim omillaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risidagi Qonuni.
2. Pedagogika: darslik / T. To'raev, S. Usmonov. – Toshkent.
3. Kasbga yo'naltirish metodikasi. – O'quv qo'llanma.
4. Xalqaro PISA, TIMSS va boshqa baholash tizimlari bo'yicha hisobotlar.
5. Zamonaviy ta'limda integratsiya: ilmiy-uslubiy maqolalar to'plami.
6. Agar xohlasangiz, shu maqolani reja ko'rinishida, konspekt, prezentatsiya, yoki referat shaklida ham tayyorlab beraman.

